

9. Рогачевская Л. С. Ликвидация безработицы в СССР. 1917–1930 гг. / Л. С. Рогачевская. – М.: Наука, 1973. – 382 с.
10. Центральний державний архів вищих органів влади України. – Ф.1. – Оп.2. – Спр.868.
11. Там само. – Ф.1. – Оп.2. – Спр.1529.
12. Там само. – Ф.1. – Оп.2. – Спр.1543.
13. Там само. – Ф.1. – Оп.2. – Спр.1693.
14. Там само. – Ф.2. – Оп.2. – Спр.400.
15. Там само. – Ф.337. – Оп.1. – Т.1. – Спр.829.
16. Там само. – Ф.2623. – Оп.1. – Спр.948.
17. Там само. – Ф.2623. – Оп.1. – Спр.994.

References

1. Derzhavnyj arhiv Harkivs'koi' oblasti. – F.1392. – Op.2. – Spr.84.
2. Tam samo. – F.845. – Op.2. – Spr.414.
3. Tam samo. – F.865. – Op.1. – Spr.117.
4. Tam samo. – F.865. – Op.3. – Spr.14.
5. Tam samo. – F.865. – Op.5. – Spr.11.
6. Isaev A. N. Bezrobotica v SSSR i bor'ba s nej (za period 1917–1924) / A. N. Isaev. – M.: Vopr. truda, 1924. – 80 s.
7. Kuzjatin V. D. Posobie po bezrobotice i kak ego poluchit' / V. D. Kuzjatin. – M.: Vopr. truda, 1929. – 48 s.
8. Lebit P. G. Obshestvennye raboty dlja bezrobotnyh / P. G. Lebit. – M.: Vopr. truda, 1927. – 45 s.
9. Rogachevskaja L. S. Likvidacija bezroboticy v SSSR. 1917–1930 gg. / L. S. Rogachevskaja. – M.: Nauka, 1973. – 382 s.
10. Central'nyj derzhavnyj arhiv vyshhij organiv vlady Ukrainy. – F.1. – Op.2. – Spr.868.
11. Tam samo. – F.1. – Op.2. – Spr.1529.
12. Tam samo. – F.1. – Op.2. – Spr.1543.
13. Tam samo. – F.1. – Op.2. – Spr.1693.
14. Tam samo. – F.2. – Op.2. – Spr.400.
15. Tam samo. – F.337. – Op.1. – T.1. – Spr.829.
16. Tam samo. – F.2623. – Op.1. – Spr.948.
17. Tam samo. – F.2623. – Op.1. – Spr.994.

Prylutska L. A., Cand. Sc. (History), Assistant Professor, scientific secretary of Kharkiv National Automobile and Highway University (Ukraine, Kharkiv), prylutska@ukr.net

Experience in rendering assistance to the unemployed in job hunting: the USSR, the NEP years

The article defines the common features and characteristics of the unemployed labor team activities and public works in the USSR in the 20's – early 30-th of the last century. Public works were an extremely cheap source of labor and a means of creating temporary jobs. Another way of organizing temporary employment of the unemployed were unemployed labor groups – a purely Soviet phenomenon. Teams of unemployed, unlike public works were the highest form of organization of temporary employment of the unemployed. The abovementioned form of employment helped the unemployed to maintain their production skills.

Keywords: unemployment, public works, labor groups, NEP.

Прилуцкая Л. А., кандидат исторических наук, доцент, ученый секретарь, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет (Украина, Харьков), prylutska@ukr.net

Опыт оказания трудовой помощи безработным: УССР, годы нэпа

Установлено, что в годы нэпа были распространены два основных вида трудовой помощи – общественные работы и трудовые коллективы безработных. Общественные работы не требовали от их участников производственной квалификации, однако позволяли решать проблемы трудоёмких, неквалифицированных и низкооплачиваемых работ. Коллективы безработных, в отличие от общественных работ, имели более высокую форму организации временной занятости безработных. Указанная форма занятости помогала безработным сохранять свою производственную квалификацию. Трудовые коллективы оправдали себя как одна из рациональных и реальных мер по борьбе с безработицей.

Ключевые слова: безработица, общественные работы, коллективы безработных, нэп.

* * *

УДК 636.3:636.083:009

Бей Р. В.

кандидат технічних наук, директор,
ДНУ “Український науково-дослідний інститут спирту
і біотехнології продовольчих продуктів”
(Україна, Київ), bey_roman@ukr.net

Відділ механізації Науково-дослідного інституту тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР

Автором розкрито передумови становлення і напрямки діяльності відділу механізації Науково-дослідного інституту тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР в 30–80-ті роки ХХ ст. Висвітлено внесок його вчених у розроблення проблем механізації трудомістких процесів у тваринництві та комплексну механізацію тваринницьких ферм. Узагальнено найбільш вагомий науковий розробки з механізації процесів приготування і надходження кормів та водопанування, машинного доїння корів, прибирання гною тощо. Дослідження ґрунтується на використанні комплексу загальнонаукових, структурно-функціональних та історичних методів, а також широкої джерельної бази, основою якої складають архівні документи.

Ключові слова: механізація виробничих процесів, тваринництво, машинне доїння, кормовиробництво.

Конкурентоспроможність галузі вітчизняного тваринництва ґрунтується як на зростанні селекційно-генетичного потенціалу продуктивності стада, впровадженні біотехнологічних і селекційних досягнень, так і на основі комплексної механізації та автоматизації виробничих процесів, широкому застосуванні комп'ютерної техніки. Вивченню даних питань особливої уваги надається в сучасних умовах, коли здійснюється активний пошук шляхів вирішення продовольчої проблеми, зростання безпеки продуктів харчування.

У розроблення проблеми механізації та автоматизації трудомістких процесів у галузі тваринництва значний внесок зробили вчені Науково-дослідного інституту тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР. Окремі аспекти його діяльності знайшли відображення у статтях А. А. Бондара, Й. А. Даниленка та ін. [2; 3]. Однак до цього часу ґрунтовно не вивчено організаційні етапи становлення і діяльності відділу механізації, його внесок у розроблення проблеми комплексної механізації тваринництва УРСР в 30–80-ті роки минулого сторіччя. З огляду на зазначене ці завдання висувалися на перший план. При проведенні дослідження автором використано історичні (порівняльно-історичний, предметно-хронологічний), загальнонаукові (аналіз, синтез, логічний) та джерелознавчий методи. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні системно-історичного підходу.

За результатами дослідження, прототипом відділу був сектор механізації, який на початку 30-х років входив до структури інституту і займався випробуванням доїльних установок типу “Альфа-Лаваль” та вивченням мікрофлори молока при ручному та механічному доїнні. Утім, з організацією в УРСР Науково-дослідного інституту механізації та електрифікації сільського господарства у 1933 р. сектор був ліквідований.

Як свідчать архівні матеріали, систематичні наукові дослідження з проблеми механізації та електрифікації у тваринництві започатковані в 1945 р., коли у складі Українського інституту тваринництва був створений відділ механізації, який очолював А. П. Журавльов. В серпні 1945 р. до відділу зараховано доктора технічних

наук, члена–кореспондента АН УРСР, професора Л. П. Крамаренка. У цей період відділом розроблялися питання: комплексної механізації тваринницьких ферм, проектування типових кормокухонь і систем вентиляції свинарників, конструювання машин для дроблення гарбузів і кавунів, збирання люцерни, кормозмішувачів тощо [3].

З 1947 р. відділ очолював інженер–механік Б. П. Радченко, з 1950 по 1983 рр. – кандидат технічних наук А. Е. М'янд, з 1983 р. – кандидат технічних наук В. П. Бабкін. За результатами дослідження, особливих здобутків досягнуто в період завідування відділом А. Е. М'яндом, який спрямовував його зусилля на розроблення проблеми комплексної механізації тваринницьких ферм колгоспів при різних енергетичних ресурсах з дослідженням ефективності окремих механізованих процесів [2].

У травні 1972 р. у структурі відділу механізації та електрифікації тваринництва були організовані лабораторії: механізації доїння корів та первинної обробки молока (завідувач Г. Л. Гребінь); застосування електроенергії у тваринництві для технологічних цілей (завідувач В. І. Магда); механізації транспортування і роздавання кормів (завідувач В. Т. Калашник); механізації прибирання та переробки гною (завідувач Г. Т. Юрченко). У серпні цього самого року при відділі механізації і електрифікації тваринництва створено лабораторію основ розробки тваринницьких комплексів та засобів механізації заготівлі і зберігання кормів (завідувач Є. І. Храпач).

Таким чином, комплексною механізацією виробничих процесів у тваринництві інститут системно займався з 1945 р., зосереджуючи основну увагу на механізації водопостачання, кормоприготування, доїння корів, транспорту та догляду за тваринами. Відділом механізації, насамперед, було узагальнено досвід передових господарств, розроблено низку проектів з механізації тваринницьких ферм. Так, у 1951–1952 роках розроблено та впроваджено проект механізації трудомістких робіт на базі використання вітродвигуна конструкції УНДІМ Д–10 та його резервного двигуна на молочній фермі колгоспу ім. Калініна Валківського району Харківської області.

На основі теоретичних і експериментальних досліджень розроблено конструкції гідравлічних таранів великої продуктивності та високого тиску [4, арк. 40]. З 1957 р. гідротаран УІТ–К100 випускався П'ятигорським машинобудівельним заводом та демонструвався на Виставці досягнень народного господарства СРСР. З 1954 р. для господарств Харківської області здійснювали серійний випуск універсального млина–вентилятора УІТ–М100, а в подальшому його модернізованого варіанта для подрібнення соломи.

У 1954 р. розроблено проект № 143 загальнофермерського механізованого кормоцеху, який був впроваджений у 10 колгоспах УРСР. У 1956 р. з метою зниження витрат та підвищення продуктивності праці на фермах інститутом переглянуто існуючі зоотехнічні вимоги до підготовки кормів та система механізованого кормоприготування, на основі вивчення досвіду експлуатації кормоцехів внесено пропозиції з раціоналізації приготування кормів до згодовування,

схвалені Науково–технічною радою Міністерства сільського господарства СРСР. Нова система кормоприготування передбачала організацію у великих господарствах комбикормових цехів для виробництва повноцінних комбикормів та невеликих кормоприготувальних відділень на фермах для підготовки грубих кормів і коренеплодів.

З метою збагачення комбикормів вітамінами, білками та мінеральними речовинами в 1956 р. у дослідному господарстві “Українка” змонтовано та введено в експлуатацію установку для сушіння зелених кормів. Встановлено, що при їх штучному сушінні витрати поживних речовин і вітамінів є значно нижчими, ніж при природному і складають від 5 до 20%. Цього самого року уперше в УРСР розроблено проект комбикормового цеху для сушіння зелених кормів та приготування вітамінної трав'яної муки. У 1955–1957 роках особливу увагу зосереджували на механізації збирання та силосування кукурудзи у стадії молочно–воскової стиглості зерна. Випробовувались різні типи силосних споруд, машини для збирання кукурудзи тощо. Для досушування трави на сіно пропонувалася установка у вигляді сіносховища з дерев'яною штахетною підлогою–настилом, повітряним каналом та вентилятором. Штучне досушування трави способом активної вентиляції рекомендувалося для виробництва білково–вітамінного корму, який використовували як добавку до концкормів та при виготовленні комбикормів [2].

При безприв'язному утриманні великої рогатої худоби на вигульних майданчиках та у літніх таборах встановлювали групові автонапувалки АГК–12 та АВК–12. У дослідному господарстві “Українка” були впроваджені транспортери для прибирання гною, легкі металеві станки, перекидні годівниці та самогодівниці для свиней. Вченими відділу спроектовано обладнання контейнерного способу подачі та роздавання кормів, автоматичний відкатник вагонеток підвісної дороги УІТ–К40, пересувний кормороздавач КРПТ–2 та ін. Для підвищення продуктивності праці доярок розроблено та впроваджено підвісну доїльну установку ПДУ–4, яка дозволяла одній доярці працювати водночас з чотирма доїльними апаратами. Запропоновано варіант виховування телят з чашки та пересувну установку, яка забезпечувала підвищення продуктивності праці. Ці розробки відповідали технології промислового вирощування молодняка і враховували фізіологічні особливості та техніко–економічні умови утримання тварин.

На початку 60–х років постала проблема зростання виробництва продукції птахівництва та зниження її собівартості на основі комплексної механізації і автоматизації процесів. У зв'язку з цим відділом розроблено установку РКСЯ для роздавання кормів і збирання яєць, застосування якої забезпечило зростання кількості птиці, що обслуговувалася однією людиною, з 2000 гол при вигульному утриманні до 10000 гол при їх утриманні у широкогабаритному пташнику на довго незмінній підстилці [5, арк. 2; 6, арк. 34].

У подальшому вченими відділу розроблено низку дослідних зразків машин і обладнання, а саме двохтактний доїльний апарат з попарним видоюванням сосків ДАП–2 (В. П. Бабкін, 1962), пересувний

кормороздавач для відгодівельних свиноферм (В. Т. Калашник, 1962), засоби автоматизації водопостачання свинарських ферм (І. Д. Богдан, 1964), технологію та засоби механізації прибирання гною (Г. Т. Юрченко, 1965), подрібнювач для соковитих кормів (В. І. Арнаутов, 1965), роторну косарку–подрібнювач для збирання зелених кормів (Є. І. Храпач, Ц. І. Пенчев, 1966), змішувач кормів для відгодівельних ферм великої рогатої худоби (І. К. Євдокименко, 1964), автоматичну установку для групової годівлі телят рідкими кормами (А. С. Федоров, 1965, 1967), вдосконалені технологію та обладнання для виробництва трав'яної муки та гранульованих кормів (Р. Ф. Храпач, 1969) та ін.

Подальші розробки відділу механізації спрямовувалися переважно на вдосконалення існуючих засобів автоматизації основних операцій доїння. Так, для поліпшення промивання молочної лінії та підвищення надійності її роботи розроблено оригінальний датчик інтенсивності потоку молока. Запропоновано технологічну схему його очищення, особливостями якої було використання відцентрових сил для очищення від механічних домішок; збільшення площі фільтруючого елемента; видалення механічних домішок до розмиву їх наступними потоками молока; можливість безрозбірного промивання очищувача після закінчення доїння тощо [1].

Варто відмітити, що доїння корів тогочасними доїльними установками типу “Тандем”, “Ялинка”, “Карусель” забезпечувало продуктивність праці не більше 235–250 гол/год у розрахунку на одного дояра. Головними їх недоліками також було значне коливання вакууму, відсутність засобів для масажу вим'я та надійного очищення молока тощо. Тому подальші дослідження відділу спрямовувалися на вдосконалення технології доїння та розроблення надійних засобів автоматизації і систем доїльних установок.

Таким чином, становлення відділу механізації Науково-дослідного інституту тваринництва Лісостепу і Полісся УРСР відбувалося поетапно (1931–1933, 1945–1971, 1972–1989). У здобуття ним статусу провідного республіканського центру з розроблення проблем комплексної механізації трудомістких процесів у галузі тваринництва вирішальний внесок зробили В. П. Бабкін, А. П. Журавльов, Л. П. Крамаренко, А. Е. М'янд, Р. Ф. Храпач та ін. Як найбільш важливі розробки відділу розглядали: проекти механізованого та комбікормового цехів з устаткуванням для сушіння зелених кормів і приготування вітамінної трав'яної муки, зоотехнічні вимоги до підготовки кормів та система механізованого кормоприготування у кормоцехах, підвісна доїльна установка ПДУ–4 та ін.

На перспективу є необхідним дослідження становлення і діяльності відділів механізації галузевих інститутів системи НААН, їх внеску у розроблення проблеми комплексної механізації тваринництва УРСР в 30–80-ті роки ХХ ст., персоналізація даного напрямку історії науки й техніки.

Список використаних джерел

1. Архів Інституту тваринництва НААН. – Отчет Научно-исследовательского института животноводства Лесостепи и Полесья УССР. Темы 17–20 за 1979 г. – 316 арк.
2. Бондар А. А. Історія інституту тваринництва УААН в

особах його провідних вчених та здобутках (до 70-річчя від дня заснування) / А. А. Бондар. – Х., 1999. – 29 с.

3. Даниленко Й. А. Научно-исследовательский институт животноводства Лесостепи и Полесья Украинской ССР: краткие итоги работы за последние годы / Й. А. Даниленко. – Х., 1957. – 46 с.

4. Державний архів Харківської області. – Ф.6184. – Оп.1. – Спр.224.

5. Там само. – Ф.Р.6184. – Оп.1. – Спр.416. – 117 арк.

6. Там само. – Ф.Р.6184. – Оп.1. – Спр.1141. – 10 арк.

References

1. Arkhiv Instytutu tvarynyystva NAAN. – Otchet Nauchno-issledovatel'skogo instituta zhivotnovodstva Lesostepi i Poles'ja USSR. Temy 17–20 za 1979 g. – 316 ark.

2. Bondar A. A. Istoriya instytutu tvarynyystva UAAN v osobakh yoho providnykh vchenykh ta zdobutkakh (do 70-riichhya vid dnya zasnuvannya) / A. A. Bondar. – H., 1999. – 29 s.

3. Danilenko J. A. Nauchno-issledovatel'skij institut zhivotnovodstva Lesostepi i Poles'ja Ukrainskoj SSR: kratkie itogi raboty za poslednie gody / J. A. Danilenko. – H., 1957. – 46 s.

4. Derzhavnyy arkhiv Kharkivs'koyi oblasti. – F.6184. – Op.1. – Spr.224.

5. Tam samo. – F.R.6184. – Op.1. – Spr.416. – 117 ark.

6. Tam samo. – F.R.6184. – Op.1. – Spr.1141. – 10 ark.

Bey R. V., Candidate of Technical Sciences, Director, SSI “Ukrainian Research Institute of Alcohol and Biotechnology of Food Products” (Ukraine, Kyiv), bey_roman@ukr.net

Department of Mechanization of the Research Institute of Animal Husbandry of Forest–Steppe and Polissya of the USSR

The author has revealed the preconditions of formation and activities of the Department of Mechanization of Research Institute of Animal Husbandry of Forest–Steppe and Polissya USSR in the 30–80-s of the XX century. The contribution of its scientists to the development problems of mechanization of labor-intensive processes in animal husbandry and comprehensive mechanization of cattle farm was highlighted. The most significant scientific developments in the mechanization of processes of preparing and supplying of food and water, machine milking, cleaning the pus and others were summarized. The researching is based on the use of complex of general scientific, structural and functional, historical methods, as well as a large base of source, which becomes the basis of archival documents.

Keywords: mechanization of production processes, animal husbandry, machine milking, fodder production.

Бей Р. В., кандидат технических наук, директор, ДНУ “Украинский научно-исследовательский институт спирта и биотехнологии продовольственных продуктов” (Украина, Киев), bey_roman@ukr.net

Отдел механизации Научно-исследовательского института животноводства Лесостепи и Полесья УССР

Автором раскрыты предпосылки становления и направления деятельности отдела механизации Научно-исследовательского института животноводства Лесостепи и Полесья УССР в 30–80-ые годы ХХ ст. Освещен вклад его ученых в разработку проблем механизации трудоемких процессов в животноводстве и комплексную механизацию животноводческих ферм. Обобщены наиболее весомые научные разработки по механизации процессов приготовления и подачи кормов и воды, машинного доения коров, уборки навоза и др. Исследование основывается на использовании комплекса общенаучных, структурно-функциональных и исторических методов, а также обширной базы источников, основу которой составляют архивные документы.

Ключевые слова: механизация производственных процессов, животноводство, машинное доение, кормопроизводство.

* * *

УДК [930:792]“1939/1945”

Срібна М. А.

кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник відділу “Україна 1990–х рр. – початок ХХІ ст.”, Національний музей історії України (Україна, Київ), homulya@ukr.net

УКРАЇНСЬКЕ ОПЕРНЕ МИСТЕЦТВО В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939–1945 РР.)

Здійснено першу спробу соціокультурного аналізу театральномистецького життя України періоду Другої світової війни 1939–1945 рр. Розкрито діяльність провідних оперних театрів країни та показана